

Kontrole biletów i wezwania do zapłaty – co warto wiedzieć?

06.03.2024

Twój bilet ma prawo skontrolować przewoźnik, organizator transportu publicznego, a także upoważnione przez nich osoby. Co ważne, członkowie obsady pociągu w trakcie pracy korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych.

Kto może kontrolować bilety?

Kontrolę biletów przeprowadza przewoźnik, organizator publicznego transportu zbiorowego lub osoba przez nich upoważniona. Musi legitymować się identyfikatorem umieszczonym w widocznym miejscu. Tylko wtedy może skontrolować dokumenty, na podstawie których podróżujesz lub przewozisz bagaż. Działa na podstawie art. 33a ust. 1 ustawy Prawo przewozowe.

Oznacza to, że bilety kontrolują kierownicy pociągów i konduktorzy (zawsze pracują w służbowym umundurowaniu), a także – nierzadko "w cywilu" – kontrolerzy wewnętrzni, których zatrudnia przewoźnik (nadzorują wszystkie obszary pracy drużyn konduktorskich). Kontrola może być zlecona również pracownikom firm zewnętrznych.

Jak wygląda identyfikator kontrolera?

Osoba, która prosi o pokazanie biletu lub dokumentu, na podstawie którego podróżujesz, musi mieć identyfikator. Znajdziesz na nim:

1. nazwę przewoźnika lub organizatora publicznego transportu zbiorowego;
2. numer identyfikacyjny osoby dokonującej kontroli dokumentów przewozu;
3. zdjęcie kontrolującego;
4. zakres upoważnienia;
5. okres ważności;
6. podpis wystawcy (przewoźnika lub organizatora publicznego transportu zbiorowego).

Jeśli w czasie kontroli dojdzie do sporu, zapisz numer służbowy kontrolera, który widnieje na jego identyfikatorze. Dzięki temu, po złożeniu skargi do przewoźnika, z łatwością ustali on personalia pracownika na podstawie tego numeru. Często przewoźnik może ustalić dane kontrolera także na podstawie załączonego do skargi biletu na przejazd (skanowanie biletu podczas kontroli zostawia ślad cyfrowy na serwerze przewoźnika). Pamiętaj, że ze względu na ochronę danych osobowych, kontroler nie ma obowiązku podawania podróznym swojego imienia i nazwiska.

Brak biletu lub legitymacji a konsekwencje

Gdy kontroler stwierdzi, że podróżujesz bez odpowiedniego dokumentu przewozu, ma obowiązek pobrać opłatę za bilet zgodnie z taryfą i opłatę dodatkową. Jeśli odmówisz zapłaty na miejscu lub nie będziesz mieć pieniędzy, wystawi wezwanie do zapłaty. Gdy okaże się, że nie jesteś uprawniony do korzystania z danej ulgi (np. nie będziesz potrafił udowodnić prawa do zniżki odpowiednim dokumentem), tryb postępowania będzie podobny.

Jeżeli jednak oświadczysz, że masz uprawnienia do bezpłatnego lub ulgowego przejazdu, ale nie masz przy sobie odpowiedniego dokumentu do ulgi, po uiszczeniu opłaty manipulacyjnej (w wysokości kosztów poniesionych przez przewoźnika), nałożona przez kontrolera kara zostanie umorzona. Powinieneś jednak złożyć do przewoźnika pisemne odwołanie w ciągu 7 dni od daty

podróży. Musisz udokumentować w nim posiadanie odpowiednich uprawnień (np. załącz poświadczoną przez kasjera, wystawcę lub notariusza kserokopię ważnej legitymacji bądź innego dokumentu, który uprawnia do ulgi). Wysokość opłaty manipulacyjnej określona jest w cenniku lub taryfie przewoźnika, choć zazwyczaj jest podana w treści wezwania do zapłaty.

Co może kontroler?

1. Odmawiasz zapłacenia należności – kontroler ma prawo żądać okazania dokumentu, który umożliwi stwierdzenie Twojej tożsamości;
2. Nie zapłacisz należności i nie okażesz dokumentu – kontroler może wezwać policję lub inne organy porządkowe. Zgodnie z przepisami mają oni prawo zatrzymać podróżnego i ustalić jego tożsamość;
3. Kontroler podejrzewa, że Twój dokument przewozu albo dokument uprawniający do przejazdu bezpłatnego lub ulgowego jest podrobiony lub przerobiony – kontroler może zatrzymać dokument za pokwitowaniem i przesłać go prokuratorowi lub Policji oraz powiadomić wystawcę dokumentu o podejrzeniu jego sfalszowania.

Kontroler jako funkcjonariusz publiczny

Od 9 czerwca 2023 r. pracownicy obsady pociągu korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych. Oznacza to, że naruszenie nietykalności cielesnej takiej osoby jest zagrożone karą grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 3, a znieważenie – karą grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do 1 roku.

Wezwanie do zapłaty to nie mandat

Opłata nałożona na podróżnego w wezwaniu do zapłaty jest cywilnoprawną formą pieniężnego ukarania za jazdę bez biletu lub dokumentu uprawniającego do ulgi. Formalnie jest ona jednak nazywana opłatą dodatkową (do ceny biletu, która

wynika z taryfy przewoźnika). Ustala się ją na podstawie rozporządzenia Ministra Infrastruktury. Za całkowity brak biletu opłata dodatkowa to 50-krotność ceny najtańszego biletu jednorazowego normalnego u przewoźnika, zaś za brak dokumentu do ulgi grozi opłata dodatkowa w wysokości 40-krotności tej ceny. Przedsiębiorstwa kolejowe mają możliwość obniżenia opłaty dodatkowej w przypadku jej wcześniejszej zapłaty, dlatego płatność biletu z „karą” u konduktora jest zazwyczaj najkorzystniejsza (opłata dodatkowa w niektórych spółkach jest wtedy obniżana nawet o 80%).

Nie można również odbyć bez konsekwencji finansowych przejazdu z odroczonym terminem płatności. Nie istnieją „bilety kredytowane”, o które często pytają pasażerowie. Zawsze konieczna będzie w takim przypadku zapłata wskazanej w wezwaniu opłaty taryfowej i wysokiej opłaty dodatkowej za pierwotny przejazd bez biletu. Jedynie wcześniejsze opłacenie „wezwania” często pozwala obniżyć koszt tej drugiej opłaty.

Pamiętaj! Przyjęcie wezwania do zapłaty – w przeciwieństwie do mandatu karnego nakładanego przez odpowiednie służby mundurowe – nie stanowi przyznania się do winy i braku możliwości pozytywnego wyjaśnienia sprawy. Odmawianie podpisu i przyjęcia wezwania do zapłaty w pociągu nie spowoduje utraty ważności przez ten dokument, a wręcz możesz wpędzić się w dodatkowe kłopoty. Przewoźnik naniesie wówczas na nim adnotację o odmowie jego przyjęcia i podpisu. Będzie też mógł rozpocząć czynności windykacyjne.

Wezwanie do zapłaty – prawa pasażera

W trakcie wypisywania wezwania do zapłaty możesz zgłosić, że chcesz wnieść swoje zastrzeżenia. Będą one widniały w polu „uwagi podróżnego”. W przypadkach spornych skorzystaj z możliwości związanego przedstawienia w nim najważniejszych zastrzeżeń. Mogą one ułatwić wyjaśnienie sprawy na drodze odwoławczej. Szczegółowy opis sporu i swoje argumenty przedstaw w pisemnym odwołaniu, który złożysz do przewoźnika.

Na złożenie odwołania od wezwania do zapłaty, czyli reklamacji,

masz 3 miesiące od daty jego wystawienia. W przypadku udokumentowania prawa do bezpłatnego lub ulgowego przejazdu masz tylko 7 dni. Informacje na temat procedur odwoławczych znajdziesz na stronach internetowych przewoźników kolejowych w regulaminach przewozowych.

Kontrole - dlaczego tak często?

Zastanawiasz się, dlaczego w trakcie jednej podróży pociągiem jesteś proszony o okazanie biletu nawet kilkakrotnie? Wynika to ze specyfiki kolejowego środka transportu. W przeciwieństwie do autobusów i samolotów pociąg może liczyć nawet kilkanaście wagonów, a podróżuje nim nierzadko kilkaset osób naraz. Nie jest możliwe sprawdzenie biletu każdej wsiadającej osobie, a tym samym także uniknięcie wejścia na pokład pasażera bez biletu.

W przypadku pociągów, które kursują w dłuższych relacjach, na większych stacjach węzłowych zmieniają się drużyny konduktorskie. Pracownicy, którzy przejmują prowadzenie pociągu od stacji pośredniej nie wiedzą, którzy pasażerowie mieli sprawdzany bilet. Kontroler ma prawo prosić Cię o bilet w każdym czasie podczas trwania podróży, a Ty masz obowiązek okazać go na każde żądanie (w przypadku biletów ulgowych bez dodatkowego wezwania okaż również dokumenty potwierdzające ulgę). Nie ma znaczenia, że na blankiecie widnieje znakownik poprzedniej kontroli.

PODSTAWA PRAWNA

1. Art. 33a ust. 1 ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. – Prawo przewozowe (Dz. U. z 2020 r. poz. 8, z późn. zm.)
2. §2 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 20 stycznia 2005 r. w sprawie sposobu ustalania wysokości opłat dodatkowych z tytułu przewozu osób, zabranych ze sobą do przewozu rzeczy i zwierząt oraz wysokości opłaty manipulacyjnej (Dz. U. z 2005 r. Nr 14, poz. 117)
3. Art. 58a ustawy z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie

kolejowym (Dz. U. z 2023 r. poz. 1786, z późn. zm.)

4. Art. 222 § 1 i art. 226 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2024 r. poz. 17)